Stichting Studiegroep Leudal, Haelen 10 januari 2026

PLEIDOOI VOOR BEHOUD VAN DE SPIRWITWEG TE BUGGENUM

Aan de gemeente Leudal is door een belanghebbende het verzoek gedaan de Spirwitweg te mogen opheffen c.q. aan de openbaarheid te onttrekken omwille van een bedrijfseconomisch belang. In deze nota wordt bepleit dit verzoek niet in te willigen omwille van historische, culturele en toeristische belangen.

De nota is door de Stichting Studiegroep Leudal voorbereid in samenwerking met de Heemkundevereniging Buggenum, maar voor de bijzonderheden van de tekst is alleen de Studiegroep verantwoordelijk.

1. Het gemeentebestuur werd al in een ambtelijke nota van 10 maart 2020 geadviseerd het verzoek te honoreren.
2. Aan de Studiegroep is uit die nota niet duidelijk hoe zwaar het economische belang volgens de auteurs moet worden gewogen. Wij hebben begrepen dat over het gewicht van dat belang verschillend wordt gedacht, maar willen ons hierover geen oordeel aanmatigen.
3. De nota van 2020 stelt dat historische analyse uitwijst dat de Spirwitweg tussen 1825 en 1850 is aangelegd. Deze stelling kan echter niet juist zijn, aangezien de weg al voorkomt op de Ferrariskaart 1771 – 1778.
4. Hoe het (grote!) belang van de Holpotterweg door de auteurs van de nota uit 2020 kan worden afgeleid uit een tekening, is onduidelijk. Wij wijzen erop dat die weg in elk geval jonger is dan de Spirwitweg, aangezien de Holpotterweg op de Ferrariskaart niet voorkomt.
5. Van belang is verder dat de Holpotterweg - blijkens bij de nota uit 2020 gevoegde kaarten – in 1850, 1910 en 1950 nog eindigt midden in het veld; die weg kan dus, anders dan de nota stelt, bezwaarlijk ‘op de kaart van 1825 de belangrijkste weg (zijn) die Buggenum in noordelijke richting ontsluit’. Of het moest zijn dat tussen 1825 en 1850 de weg gedeeltelijk werd afgebroken, hetgeen ook niet erop zou wijzen dat hij van groot belang is. Een kaart uit 1825 is ook niet bij de nota uit 2020 gevoegd.

6. Verder is ongeloofwaardig dat de wegenstructuur ‘in principe parallel (is) opgebouwd’ in een andere richting dan die van de Spirwitweg. Er is immers op de kaart onmiskenbaar een tweede hoofd-wegenstructuur waar te nemen waarin parallel aan de Spirwitweg de Ghoore Weg en de Onderste Weg (schrijfwijzen volgens kaart 1950) in een eerder noordwestelijke richting lopen.
7. Onbetwist is dat de Spirwitweg deel uitmaakte van een internationale weg die de Rijn via Krefeld verbond met een overgang over de Maas bij Asselt. Tussen de Maas en Buggenum bestond een Maasovergang per veerpont (ingetekend op de kaarten van 1910 en 1950). Zie L. van Bilsen en M. Florack, ‘Buggenum door de eeuwen heen’, 1984, blz. 4.
8. De weg ging van daaruit voort in noordwestelijke richting door de Peel (ibidem). In elk geval voerde de weg naar het klooster Keyserbosch.
9. Daarmee is zeer aannemelijk dat de weg een belangrijke functie had in het handelsverkeer. Het klooster had immers zoals destijds gebruikelijk veel meer dan alleen een religieus doel maar vormde juist een centrum van economische activiteiten, in het bijzonder in de agrarische sfeer. Aangezien het klooster niet aan een rivier lag waarover zijn producten konden worden vervoerd, was een weg als de Spirwitweg noodzakelijk en van groot belang. Die weg bood het klooster ook in alle windrichtingen toegang tot de internationale markt.
10. Het is zeer wel mogelijk dat de Spirwitweg verder liep naar Brabantse steden, maar wij zijn nog niet in de gelegenheid geweest om deze hypothese te verifiëren.
11. De aanlanding bij Buggenum betekent dat de Krefeld-Keyserbosch verbinding kruiste met de oude Maasoeverweg van Maastricht/Tongeren naar Nijmegen. Afhankelijk van het precieze moment van bouw van de Spirwitweg lagen op de noord-zuid route nog de restanten van de Romeinse weg ofwel lag er inmiddels de - toen nieuwe - Napoleonsbaan. Speculeren dat de oeververbinding van Buggenum al in de Romeinse tijd bestond, gaat ons te ver. In die tijd was een verbinding tussen de Maasoevers immers waarschijnlijk bij Heel.
12. Dat neemt niet weg dat een noord-zuid en een oost-west route hier elkaar kruisten. De kruising van twee belangrijke wegen bij Buggenum vanaf in elk geval de 18e eeuw was een belangwekkend

economisch fenomeen was dat in onze tijd historische en toeristische waarde heeft.

13. Dit gegeven vormt een onderdeel van de indringende historie van de Maasoeverdorpen die zich uitstrekt van het alleroudste dorp Neer (met o.a. zijn prachtige Sint-Martinuskerk en haar Marianum) langs Buggenum (met zijn talrijke opgravingen en Servaastraditie) naar Horn met zijn historisch en bouwkundig unieke kasteel van nationale betekenis.
14. Dit schitterende gebied biedt de mogelijkheid om een historisch landschapsmonument in te richten met tal van toeristische mogelijkheden waaronder het Leudalmuseum. Daarbinnen kan de Spirwitweg een centraal element vormen dat – op de schaal van Leudal – een soort evenknie is van de Via Appia bij Rome. Niet voor niets staat de Spirwitweg dan ook op de agenda van de Adviescommissie Buggenumse Veld. De Commissie denkt onder meer aan wandel- en fietsroutes met 'belevingsplekken' in dit gebied. Er zou aansluiting kunnen worden gevonden bij het eveneens in voorbereiding zijnde plan 'Maasdal' (notulen 25 oktober 2025). Hierbij zou mede kunnen worden gedacht aan borden bij de belevingsplekken waarop bijvoorbeeld toelichting wordt gegeven over de historische context zoals de Romeinse villa, diverse vondsten van 'muntschatten' en begraafplaatsen uit prehistorische en antieke tijden, en de economische betekenis van de streek in de Romeinse tijd en de tijd van het klooster Keyserbosch en de Spiritweg.
15. De provincie heeft bij de totstandkoming van de Ruilverkaveling eind 20e eeuw bepaald dat elementen van cultuurhistorisch belang moeten worden gerespecteerd. Daaronder vallen onder meer 'wegen die van cultuurhistorisch belang zijn' (Ontwerpplan Ruilverkaveling met een administratief karakter (RAK) Buggenumse Veld, Landinrichtingscommissie november 1998, blz. 6). Dit komt in dit document diverse keren terug: 'De bestaande (…) cultuurhistorische structuren dienen uitgangspunt te zijn' (blz.18); 'De bestaande (…) cultuurhistorische structuren moeten gehandhaafd worden' (blz. 20); 'cultuurhistorische (…) elementen worden gehandhaafd' (blz. 22); 'de bestaande (…) cultuurhistorische (…) waarden en het archeologisch waardevolle terrein worden gehandhaafd' (blz. 24). Honorering van het verzoek van belanghebbende lijkt dan ook in strijd met de eisen van de provincie.

16. De Studiegroep Leudal vraagt daarom aan het gemeentebestuur van Leudal om het bovenstaande zorgvuldig in overweging te nemen bij de afweging van het particuliere belang tegenover de historische, culturele en toeristische belangen bij de keuze tussen opheffen respectievelijk laten voortbestaan van de Spirwitweg.

Stichting Studiegroep Leudal,
René Niessen, voorzitter